

Stenogrammid

XIII Riigikogu, VIII Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 24.09.2018, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:03 Arupärimine hääleõiguslike arvust Riigikogu valimisringkondades ja Eesti riigiasutuste töö kohta väljaspool kodumaad elavate hääleõiguslike isikutega (nr 438)

2. 15:45 Arupärimine puudega lastele eluks ja arenguks vajalike abivahendite kättesaadavuse kohta (nr 436)

3. 16:29 Vaba mikrofoni

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu VIII istungjärgu 3. töönädala esmaspäevast istungit. Kellel on soovi üle anda eelnõusid ja arupärimisi? Vabariigi Valitsuse nimel Heili Tõnisson, palun!

15:00 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus esitab täna Riigikogu otsuse "Riigi 2017. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu. Teiseks algatab valitsus 2018. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Toomas Tõniste. Aitäh!

15:01 Esimees Eiki Nestor

Rohkem soove ei ole. Vastu on võetud kaks eelnõu, kodu- ja töökorra seaduse alusel võtame nad menetlusse.

Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 86 Riigikogu liiget.

Päevakorra kinnitamine. Austatud Riigikogu, ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist on teinud ettepaneku muuta päevakorda ja viia kolmapäevane üheksas päevakorrapunkt, Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu 671 esimene lugemine, viiendaks päevakorrapunktiks.

Austatud Riigikogu, koos selle muudatusega panen hääletusele Riigikogu täiskogu 3. töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt on 82 Riigikogu liiget, vastu ei ole mitte keegi, erapooletuid on 4. Päevakord on kinnitatud.

Austatud Riigikogu! (Helistab kella.) Aitäh!

1. 15:03 Arupärimine hääleõiguslike arvust Riigikogu valimisringkondades ja Eesti riigiasutuste töö kohta väljaspool kodumaad elavate hääleõiguslike isikutega (nr 438)

15:03 Esimees Eiki Nestor

Esimesena on meil päevakorras arupärimine, mille on esitanud Riigikogu liikmed Jüri Adams, Andres Herkel, Monika Haukanõmm, Krista Aru, Külliki Kübarsepp ja Enn Meri. Arupärijate nimel palun Jüri Adams!

15:04 Jüri Adams

Härra istungi juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Eestis toimus aasta tagasi suur valdade liitmine ja kuigi maakondade nimistu on jäänud samaks, on maakondade territoorium selle tagajärjel oluliselt muutunud. Umbes kolmandiku maakondade territoorium suurenes, mõnel väga oluliselt, mõnel vähem, umbes kolmandikul vähenes ja enam-vähem kolmandikul jäi samaks. Valimiste kontekstis on see valimisringkondade ja mandaatide kujundamisel väga oluline. Vabaerakonna rahvaesindajad Riigikogus on juhtinud tähelepanu, et olukorras, kus valitsuskoalitsioonil on selge poliitiline tahe mitte muuta Riigikogu valimise seadust selliselt, et valimisringkonnad muudetaks võrdsemaks, ei ole täpselt selge, milline on mandaatide arv järgmistel Riigikogu valimistel.

Siin on kaks probleemi. Rahvastikuregistris, mis kuulub Siseministeeriumi valitsusalasse, on meie kõigi elukohad kirjas, vastaku need tõele või mitte, ja selle järgi arvestatakse meid ühe või teise ringkonna valijateks. Kuid on umbes 80 000 Eesti kodanikku, kes on märgitud alaliselt välismaal elavateks, ja väga paljude puhul ei ole selge, et kui nüüd maakonnapiirid on muutunud, kuhu valimisringkonda siis nemad projitseeruvad. See probleem oli vähemalt kevadel, kui me selle kohta härra ministri käest küsisime, veel üsna noor. Ei olnud selge ka see, milline hakkab olema tendents, kas me läheme märtsikuus valimistele selliselt, et kõige väiksemad valimisringkonnad on viiemandaadilised ja kõige suuremad 13-mandaadilised, või kõige väiksem valimisringkond on neljamandaadiline ja kõige suurem 14-mandaadiline, mis tähendab juba 3,5-kordset erinevust. Nii et meie küsimus härra ministrile on selline: mida ministeerium on vahepeal selles valdkonnas ette võtnud, mida on toimetatud rahvastikuregistris, selleks et me saaksime mõistlikumalt eelolevatele valimistele vastu minna?

15:08 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab siseminister Andres Anvelt. Palun!

15:08 Siseminister Andres Anvelt

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lugupeetud arupärijad! Kannan vastuse ette teie esitatud küsimuste järjekorras ja loen ette ka küsimused, et ka otseselt arupärimisega mitteseotud saadikutel oleks kergem asjaga kaasa tulla.

Esimene küsimus: "Mida olete ette võtnud või kavatsete veel ette võtta, et välismaal elavad Eesti kodanikud saaksid valida endale sobiva valimisringkonna? Millised programmid on käivitunud?" Jah, nii nagu ka eelkõneleja mainis, alles lõppenud haldusreformi tulemusena mitmed kohalikud omavalitsused liitusid ning seetõttu muutusid mitmes kohas üle Eesti maakondade piirid. See tõi kaasa muudatusi ka ringkondade piirides. Rahvastikuregistri andmete alusel saab ka välisriigis elavatele valijatele ringkonna määramisel neid muudatusi automaatselt arvesse võtta. Välisriigis alaliselt elava valija ringkond on rahvastikuregistrisse kantud tema viimase Eesti aadressi järgi ning kui isikul endal need andmed puuduvad, siis vanemate või vanavanemate viimase Eesti aadressi järgi. Kuna rahvastikuregistris on aadressidel EHAK-i (Eesti haldus- ja asustusjaotuse klassifikaator, mida peab Statistikaamet) kood küljes, toimub vastavuse tekitamine viimase Eesti aadressi ja uute maakonnapiiride vahel registris automaatselt. Kui inimese viimane Eesti aadress on väga vana ega ole seostatav EHAK-i koodiga ning vastavust ei ole võimalik tekitada, siis töödeldakse rahvastikuregistris sisalduvat aadressi käsitsitööna ning ümberarvutused tehakse aadressi teksti järgi. Juhul, kui inimene leiab, et tema ringkonnaandmed on valed ja ta soovib neid muuta, on tal võimalus viimane Eesti aadress uuesti esitada rahvastikuregistrisse kandmiseks kas otse rahvastikuregistri volitatud töötlejale SMIT-ile või välisesindusele, kelle kaudu on tal võimalik saada teada oma ringkonnaandmeid. (SMIT on Siseministeeriumi infotehnoloogiaametkond või -asutus, kes on rahvastikuregistri volitatud töötleja.) Meil on umbes 15 000 välisriigis elavat valijat, kelle puhul ei ole teada nende, nende vanemate ega vanavanemate elukohaandmeid Eestis ja kellele ei ole tõesti seetõttu võimalik ringkonda määrata. Need on peaaesjalikult väliseestlaste mitmenda põlvkonna järeltulijad. Neid inimesi oleme varasematel valimistel valijakaardi abil informeerinud ringkonnaandmete puudumisest koos palvega need esitada. Kahjuks ei ole Eestis info välismaal elavate inimeste surmade kohta täielik, mistõttu on valijate nimekirjadesse kantud ka inimesi, kes on tegelikult surnud.

Mida me planeerime teha? Kõige kiirem ja kõige operatiivsem on otseteavitus e-kirjaga. Järgmiste valimiste eel – st juba järgmisel kuul, oktoobris – saadame umbes 7000-le ringkonnata valijale, kelle e-posti aadressi me konkreetselt teame, teavituse, et neile ei saa praegu valimisringkonda määrata. Selleks, et nad saaksid valida, peaksid nad esitama ringkonna määramiseks vajalikud andmed rahvastikuregistri volitatud töötlejale SMIT-ile. Teine oluline allikas selle info levitamiseks on teavitamine välisesinduste kaudu. Riigi valimisteenistuse, Välisministeeriumi ja Siseministeeriumi koostöös jagatakse välisesindustele teadaolevate suhtlusvahendite kaudu välismaal elavatele valijatele teavet hääletamise võimaluste kohta, sh avaldatakse teave ringkonna olemasolu olulisuse kohta ja selle kohta, kuidas on võimalik seda kontrollida ja esitada. Välisesindused on kohapeal kõige paremini kursis kohalike oludega, ka kohalike eestlaste olude, tegemiste ja liikumistega. Seeläbi on kõige lihtsam jõuda näiteks Eesti kodanikke kõnetavatele kogukonnaüritustele, olgu nendeks mingit laadi tantsuõhtud või ühised seminarid, olulised on ka populaarsed vaba aja veetmise kohad, kus sageli kaasmaalasi kohatakse. Olulist rolli mängib tänapäeval muidugi sotsiaalmeedia. Me kasutame erinevaid sotsiaalmeediagruppe, et neid eespool nimetatud sõnumeid levitada. Näiteks on Facebooki grupid "Eestlased Ameerika Ühendriikides", "Soomes elavad eestlased" või "Olen eestlane välismaal" päris suure liikmeskonnaga ja aktiivsed, seal liigub informatsioon päris hästi. Aga näiteks "Eestlased Taiwanis" ei ole üldse kõikehõlmav grupp. Me otsime ikkagi neid suhtluskanaleid, mida kasutatakse aktiivsemalt. Võimalikult aktiivselt kogume kindlasti surmaandmeid. Välisriikides surnud Eesti kodanike, seega valijate andmeid püütakse mitmesuguste vahenditega rahvusvahelise koostöö tulemusel leida ja kanda ka rahvastikuregistrisse. Kasutatakse andmevahetuslepinguid Soome ja Leeduga, Välisministeeriumi kontakte, internetiotsinguid, teiste Eesti riigiasutuste esitatud andmeid, otsepöördumist teiste riikide rahvastikuregistrite poole. Näiteks Rootsiga me vahetame neid andmeid kirjalikul teel. Alles sõlmisin Lätiga andmevahetuslepingu rahvastikuregistri pinnal, mis oleks väga operatiivne ja toimiks andmebaaside omavahelise igapäevase suhtluse teel. Kui inimene ei määra ringkonda enne valimisi kindlaks, on tal võimalus seda teha ka hääletamisprotsessi käigus, esitades enda või oma vanemate või vanavanemate viimase elukoha andmed kas välisesindusele või rahvastikuregistri volitatud töötlejale, seejärel on tal võimalik ka hääletada. Andmed lisatakse rahvastikuregistrisse ning need on seal siis järgmisteks valimisteks olemas.

Järgmine küsimus: "Millisteks on kujunenud valimisõiguslike kodanike arvud valimisringkondade (praegustes piirides) kaupa (näiteks arupärimisele vastamise kuu esimese kuupäeva seisuga)?" Ma hea meelega, kui arupärija lubab, annan need talle pärast üle, hakata praegu neid numbreid siin ette lugema võiks olla liigne. Küll aga tahan ma tuua teile näiteid ühe asja kohta, mis on oluline teadmine. Lihtsalt näiteks, pärast saate täpsemalt tutvuda. Võtame kõige lihtsamalt, võtame valimisringkonna nr 1, Tallinna Haabersti, Põhja-Tallinna ja Kristiine linnaosa. Üldiselt on valijate arv selles piirkonnas kasvanud, sest Tallinnas inimeste arv suureneb. 2014. aastal oli seal 82 143 inimest ja nüüd, 9. septembril, me rääkisime 85 975 inimesest. 2014. aastal oli välisriigis valimisringkonna nr 1 valijaid 5951. Kahjuks ikkagi teatud piirkondadest inimesed – ma ei oskagi öelda, kas sellest on kahju – liiguvad mujale. Ma loodan, et need on inimesed, kes lähevad õppima või tööle ja tulevad siis tagasi. 9. septembril 2018 oli selles valimisringkonnas nr 1 kandideerinud ... Vabandust! Mida ma räägin? Mitte kandideerinud, vaid valijaid, kes viibivad välismaal ja on seda ka deklareerinud, oli seal 7326. Ehk 1375 inimest rohkem. See number suureneb. See on kindlasti informatsioon, mida peavad spetsialistid natukene analüüsima ja mille tausta vaatama.

Liigun kolmanda ja viimase küsimuse juurde: "Kuidas saab rahvastikuregister hakkama nende ülesannetega, mida kehtiv seadus temalt ootab?" No mis ma ütlen? Rahvastikuregister on elav organism, siin toimuvad pidevalt muudatused inimeste andmetes. Valijate nimekirju võivad muu hulgas mõjutada inimese elusündmused ja muudatused tema andmetes: kodakondsuse saamine, elukoha muutus, surm, abiellumine. Registripidamise alusandmete muudatused, näiteks maakonnapiiride muutumine, võivad täpselt samuti olla see muudatus, mis väljendub rahvastikuregistri kandes. Kõiki neid muudatusi arvestatakse alati ka valijate arvestuses. Rahvastikuregistrist võetakse mandaatide arvestamise aluseks olevad andmed seaduses ettenähtud seisuga ning arvestuse aluseks on selle hetke rahvastikuregistri andmete seis. Samuti toimuvad rahvastikuregistris andmete õigsuse tagamiseks pidevad kvaliteeditööd. Kontrollitakse andmete täielikkust, seda, kas kõik vajalikud andmeväljad inimese kohta on täidetud, samuti loogilisi seoseid, et andmetes ei oleks vastuolu, näiteks ei saa inimesel olla Eesti elamisluba, kui ta on Eesti kodanik. Kuigi tänapäeval on tarkvara abil palju kontrollivõimalusi juba andmete kandmisel registrisse, siis arvestades rahvastikuregistri andmete

olulisust, tehakse pidevalt veel täiendavaid kvaliteedikontrolle. Sellega soovime tagada, et tarkvara töötaks õigesti ning tõrgeteta. Praegu teeb volitatud töötleja SMIT ehk Siseministeeriumi infotehnoloogiaasutus ettevalmistusi selleks, et valijate nimekirjad oleksid järgmisteks valimisteks koostatud õigesti ning valijakaardiga saaksid valijad hääletamiseks vajaliku teabe. Me teeme kõik endast oleneva, et meile seadusega pandud kohustused saaksid täidetud ning valimised nagu kord ja kohus läbi viidud. Aitäh teile!

15:19 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministriale. Andres Herkel, palun!

15:19 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Hea on kuulda, et teil on need andmed olemas, aga päriselt ei ole siiski ülevaadet nendest inimestest, kes väljaspool Eestit elavad. On veel üks väga suur probleem. See on see, et meie valimisringkonnad muutuvad kord-korralt oma suuruselt ebavõrdsemaks. See ulatub juba peaaegu kolmekordse elanike või valijate arvu ja mandaatide arvu vaheni. Miks praegune valitsuskoalitsioon ei ole suutnud seda probleemi lahendada ja muuta valimisringkondade suurust vähegi võrreldavaks? Meil on proportsionaalne valimissüsteem, aga Lääne-Virumaa ning Harju- ja Raplamaa erinevus on kolmekordne.

15:19 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Ma arvan, et küsimuse püstitus on väga õige, sest on näha, et osa ringkondi muutub väiksemaks. Tõesti, nagu te mainisite, on mitmekordne vahe. Aga ma arvan, et selline protsess peab kestma natuke pikema perioodi kui kaks aastat, mil see valitsuskoalitsioon on võimul olnud. Miks? Omal ajal koalitsioonileppe arutelude käigus käisid need teemad laualt läbi, ka vesteldes mitmete õigusteadlastega ning õiguskantsleriga sai neid teemasid arutatud. Mina arvan igal juhul, et selleks peaks olema see aeg natuke pikem. Inimene peab harjuma sellega, et tal on teine valimisringkond, sest siin tuleks arvatavasti teha palju kapitaalsemaid muudatusi kui muudatused lihtsalt maakonniti. Ma tean, et meie valimiste eest vastutavad ametkonnad on selle küsimusega, nagu öeldakse, tehnilisel tasemel tegutsemas. Ma loodan, et kui uus Riigikogu saab mandaadi, siis ta nõuab kindlasti, et see protsess kohe ette võetaks, et jääks ikkagi see kolme- või nelja-aastane vahe järgmiste valimisteni. Inimesed saaksid siis harjuda uue valimisringkonnaga ning mitte ainult valimisringkonnaga ja nende inimestega, keda nad valivad, vaid ka piirkonna muredega, kui nad on varem harjunud sellistel asjadel pilku peal hoidma, sest need on nüüd natuke erinevad. Ma arvan, et siis me saavutaksime kvalitatiivselt palju parema olukorra, praegu on see kindlasti puudulik.

15:21 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

15:21 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea minister! 7000 välismaal elavat inimest, nagu ma aru sain, kellega ei ole suudetud veel kontakti luua, on valimiste kontekstis väga suur arv, see on isikumandaadi suurusjärg, mis võib valimistulemusi päris oluliselt muuta ja mõjutada. Kas ma sain teie vastusest õigesti aru, et te olete juba täna valmis ütlema, et nad ei saa järgmistel Riigikogu valimistel osaleda? Või mis on see viimane daatum, et need inimesed saaksid n-ö üles leitud või tagasisidestatud? Teine küsimus. Kindlasti on ka Eesti riigis kodanikke, kelle elukoht ei ole teada, ja nad on niisama umbmäärases seisus. Kui palju neid on?

15:22 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Ma hakkan teisest küsimusest pihta. See number, mida on ka uue rahvastikuregistri seaduse abil just Eesti riigi sees korrigeeritud, on mitu korda vähenenud, kuna me oleme palunud inimestel ja kohalikel omavalitsustel need registrid korda teha, juba üksi sellepärast, et inimene teaks, millise omavalitsuse territooriumil ta elab, missugused õigused tal on ning millised toetused ja soodustused tema kohta kehtivad. See number oli – ma ütlen praegu peast, kirjalikult võin ma teile täpsema arvu anda – enne uue rahvastikuregistri, ka selle andmebaasi füüsilist käivitamist paarikümne tuhande

juures. Me räägime eelkõige nendest, kes on oma elukoha kohaliku omavalitsuse täpsusega kirja pannud. Nüüd on see number tunduvalt vähenenud, aga kindlasti saan ma üksikasjalikumad numbrid teile edastada. Te mulle seda ülesannet enne ei andnud, aga need numbrid on kõik ilusasti olemas. Teine küsimus, see 7000. Jah, see 7000 tundub ühtepidi võttes tõesti väga suure arvuna. See on kaks Eesti Vabariigi Politsei- ja Piirivalveametit, eks ju, kui paralleele tõmmata. Aga ma julgen teile väita, et me oleme väga palju vaeva näinud, et nende inimestega kontakti saada, ja neil on võimalus, nagu öeldakse, iga kell paati tulla. Mingisugust takistust ei ole, nad saavad seda isegi valimisnädalal teha, peaasi, et neil endal huvi oleks. Nagu ma oma jutus mainisin, suur osa nendest on inimesed, kes on kahjuks kaotanud Eestiga sideme. Tegelikult seda informatsiooni levitatakse eri kanalite kaudu, ka eestlaste seltsides ja kogukondades välismaal. Kes on tahtnud seda informatsiooni kuulda saada, on seda ka kuulda saanud. Midagi ei ole teha, elu võtab oma ehk väga suur osa nendest – ma ei oska öelda, kui suur osa, kui ma oskaks seda öelda, siis ma ei ütleks sellist numbrit nagu 7000 – on need, kes on tegelikult siitilmast lahkunud. Nende riikidega, mis on siin läheduses, on meil võimalik koostööd teha, et neid andmeid vahetada. Ma ütlesin, et Rootsiiga saadame teineteisele, nagu öeldakse, Exceli tabeleid teatud aja tagant. Soomega käib andmevahetus otse ning Läti ja Leeduga ka otse, st andmebaasid tšekkavad andmeid või käivad üksteise andmeid vaatamas, et näha, kas on midagi muutunud ja kas keegi on meie hulgast lahkunud. Nagu me teame, eriti peale teist maailmasõda läksid eestlased ju ka palju kaugematesse riikidesse ja sealt seda informatsiooni kätte saada, kui me ei tea, kus keegi on, on palju keerulisem. See 7000 on ühtepidi võttes suur arv. Aga teistpidi võttes, nende hulgas on vähe neid, kes väga tahaksid seda teha, aga ei ole seda teinud. Ma kasutan seda pulti ka selleks, et öelda: kui keegi meid kuskil teisel pool maakera jälgib ja on kas ise selline inimene või teab, et tema naaber on kas Eestist pärit inimese lapselaps või on ise Eestist pärit, on kunagi Eestist ära läinud, siis andke talle nõu, et võtku meiega ühendust. Meil on e-riik ja internet on kogu maailmas. Nii ta on.

15:26 Esimees Eiki Nestor

Enn Meri, palun!

15:26 Enn Meri

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister! Väliseestlasi on ju mitu sorti, on need, kes on hiljuti siit läinud, on ka need, kes on varem põgenenud, on nende teine, kolmas põlvkond jne, mõned neist on aktiivsed ja neil on ikka side, kontakt Eestiga. Varem on mitu korda arutatud väliseesti valimisringkonna loomist. Kas teie olete selle poolt või vastu? Kui vastu, siis paluks põhjendust.

15:26 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Minu esialgne, selline väga kiire ja lihtne isiklik selgitus. Ma ei ole spetsiaalselt selleks küsimuseks küll valmistunud, aga debateerida võib ikka. See ringkond läheks natuke vastuollu meie valimisringkondade loogikaga. Hakkame pihta sellest, kes siis seal kandideerivad. Kas täpselt samuti ainult väliseestlased või ka, ütleme, kodumaal iga päev elavad eestlased või on seal mingid muud sellised vahekorrad? See on väga peen küsimus. Ma arvan, et võiks teha analüüsi, mis annaks palju täpsemad õiguslikud vastused, vastused legitiimsuse kohta jne. Kui me vaatame seda numbrite jada, mille ma pärast härra Adamsile edasi annan, siin on seda tegelikult näha. Meie häid kaasmaalasi on väljaspool Eestit palju, nagu neid on alati olnud, aga peaaegu 72 000 inimest on ikkagi oma ringkonna kindlaks määranud, andes väga selgelt sellega mõista, et nad tahavad sidet pidada, on ikkagi oma regiooniga, ringkonnaga seotud ja teevad oma valimistoiminguid ka selle ringkonna põhiselt. Aga kõiki küsimusi on demokraatlikus riigis alati võimalik arutada ning plussid ja miinused välja tuua. Mina isiklikult ei ruttaks selle mõtte elluviimisega. Pigem tuleks leida need inimesed üles ja siduda nad Eesti kui kodupaigaga nende vanemate ja vanavanemate kaudu.

15:28 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

15:28 Jüri Adams

Härra minister! Inimestest, kes on märgitud rahvastikuregistrisse kui alaliselt välismaal elavad, umbes 5000 osaleb regulaarselt Riigikogu valimistel ja nendega vist väga tõsist probleemi ei ole. Ülejäänute

seast te tõite välja selle grupi, kellest ei ole teada, et nad kunagi oleksid valimas käia üritanud, ja ütlesite, et neile saadetakse meilid. Seda on väga meeldiv kuulda, et see niimoodi on. Kui suur selle kasutegur on, selles ei ole ma päris kindel. Aga see kõige suurem grupp, 60 000 ümber, on need, kes on Eestist lahkunud ilmselt viimase 10–15 aasta jooksul ja on kunagi siin valijad olnud. Kas on näidatud üles mingisugust initsiatiivi, et nendega ühendust võtta ja kas või teha kihutustööd, et nad järgmistest valimistest osa võtaksid?

15:29 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Need on suuresti need inimesed, keda siin tabelis, mille ma teile üle annan, ongi ligi 70 000. Need inimesed hoiavad oma, ütleme, sideme võib-olla kohati külmutatuna, aga ikkagi on nad deklareerinud rahvastikuregistris oma koduringkonna, nad on andnud oma andmed ja nad kõik saavad ka valijakaardi, sellesama elektroonilise valijakaardi. Tegelikult on need suuresti need inimesed, kes osalevad ka erinevates seltsides ja kogudes, mis tegutsevad välismaal. Mitte küll paljud, minu isiklik kogemus ütleb, et noortel on see suhtumine tibia leigem kui minuvanustel ja natukene vanemal põlvkonnal. Ehk mis ma tahan öelda? Need inimesed on enamikus kõik kursis sellega, et meil on valimised. Nad jälgivad ju ikkagi Eesti elu, nad jälgivad seda, mis toimub meie *on-line*-kanalites. Ei saa öelda, et tänapäeva väga avatud maailmas see informatsioon nendest mööda läheks. Küsimus on lihtsalt selles, kas nad on isiklikult huvitatud või mitte ja kas nad elavad igapäevaselt kaasa Eesti elule või on näiteks perekondlike sidemete kaudu moodustanud liidu kohapeal. See on minu praegune vastus, aga kindlasti me proovime seda paremini teha. See aasta ma ise kontrollin seda, kuidas me seda informatsiooni inimestele kätte toimetame ja kui paljudele see kohale jõuab.

15:31 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

15:31 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Te ise nimetasite, et võetakse kontakti mitmete seltside ja organisatsioonide kaudu, et üles leida kaasmaalasi, kes on vahepeal oma sideme Eestiga katkestanud või külmutanud. Aga kas ja kuidas on kogu selle otsimise ja kontakti loomise protsessi kaasatud Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu, kes ise on siinsamas majas väljendanud valmisolekut olla rohkem kaasatud kõikidesse Eesti riigi protsessidesse, ka riigikorralduslikesse protsessidesse?

15:32 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Ma ei oska teile praegu konkreetset vastata kesknõukogu rolli kohta selles asjaajamises, mis puudutab otseselt inimeste otsimist valimiste jaoks. Ma millegipärast eeldan, et tal mingi roll on, aga ma kindlasti täpsustan selle üle ja annan teile teada. Kui see roll on väike, siis seda võiks kindlasti suurendada. Ma lihtsalt ei ole praegu konkreetse organisatsiooni kohta valmis teile vastama, aga teen seda esimesel võimalusel.

15:32 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, siseminister Andres Anvelt! Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Jüri Adams, palun!

15:33 Jüri Adams

Härra istungi juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Ministri vastus, ma arvan, meid arupärijatena päriselt ei rahuldanud. Ministri vastuses oli positiivseid noote, kuid ilmselt mitte nii palju, et saaks öelda, jah, me oleme rõõmsad selle üle, kuidas Siseministeerium selle asjaga tegeleb. Siin on mitu probleemi, osa on sellised, mis ei sõltu ainult Siseministeeriumist, aga osa on sellised, mis sõltuvad kindlasti ainult Siseministeeriumist. Esimene probleem on see, et Eestis on välja kujunenud 12 valimisringkonda, mis tähendab seda, et keskmiselt tuleb valimisringkonna peale 8 mandaati. Nagu ma ütlesin, seni on vahemik kõikunud 5 ja 13 vahel. Ma tegin vahepeal koos teiste Vabaerakonna rahvasaadikutega ettepaneku kasutada ära seda ajaloolist võimalust, mis meil oli, et maakonnapiirid muutusid, ja teha ka valimisringkondade piirid teistsuguseks, mõistlikumaks, võrdsemaks. Kahjuks ei näinud valitsuskoalitsioon võimalust seda teha. Ega see ei tähenda, et see siis tegemata jääb, lihtsalt järgmistes Riigikogu koosseisudes läheb see asi veel raskemalt ja vaevalisemalt, kui see oleks läinud praegu.

Üldreegel on selline, et sellistes proportsionaalsetes valimissüsteemides, nagu meil kasutusel on, ei tohiks valimisringkonnad üksteisest suuruselt erineda rohkem kui poolteist korda.

Teine küsimus on mandaatide jaotamine ja rahvastikuregister. Meil on praegu rahvastikuregistrisse kantud ca 10% valimisõiguslikke inimesi sellistena, kes elavad alaliselt välismaal. Seal on kindlasti kolm rühma. Esiteks on umbes 5000 inimest, kes käivad kogu aeg valimas, siis on need 15 000, keda herra minister nimetas ja kelle kohta me võime ütelda, et nad ei ole ilmselt mitte kunagi valimas käinud, ja siis on see suurem osa – siin on arvud erinevad –, erinevate arvamuste järgi, ütleme, ca 50 000 – 60 000 inimest, kes peaksid põhimõtteliselt jätkama Riigikogu valimistest osavõtmist, nagu nad seda varem kodumaal tegid. Ma arvan, et sellest, et neile saadetakse e-postiga elektrooniline valijakaart ... Ei saa ütelda, et sellest jääb väheks, see on niisama hästi kui mittemidagitegemine. Seda elektroonilist valijakaarti on neile saadetud viimase kolme Riigikogu valimise eel ja see ei ole kuidagi töötanud. Nii et kui herra minister ütleb, et ainukene nendega töötamise viis on see valijakaart, siis ma arvan, et seda on vähe, sellest kindlasti ei piisa.

Palun lisaaega!

15:37 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

15:37 Jüri Adams

Nüüd mandaatide jaotamise küsimus. Meil on praegu niimoodi, et mandaatide jaotamise aluseks võetakse Eestis elavate valimisõiguslike registreeritute arv, millele lisatakse need välismaal olevad inimesed, kes on kuidagi seotud mingisuguse valimisringkonnaga. Tõsine probleem on, et see, mis liidetakse, muudab väga tõsiselt mandaatide jaotamist. Tegime kevadel mõned arvestused: kui neid ei võeta arvesse, siis on üks mandaatide jaotus, kui neid võetakse arvesse, siis on teine mandaatide jaotus. Õiglasem oleks neid mandaatide jagamisel praegu mitte arvesse võtta, sest *de facto* ei ole need inimesed vähemalt kahel või kolmel Riigikogu valimisel osalenud ja nende lisamine selle arvestuse alusesse ei ole õige. Ma arvan, õige oleks läheneda niimoodi, et ühest küljest teeb Eesti riik kõik, et nad tuleksid valima, ja kui nad on juba vähemalt üks kord jälle valimas käinud, siis tuleks hakata neid arvestama. Vastasel juhul läheb meil mandaatide jaotamine üsna suvaliseks ja valijatele on väga raske seletada, mispärast mandaatide jaotus ei ole proportsioonis sellega, kui palju inimesi elab ühes valimisringkonnas või käib seal valimas. Vaadake, Eestis käib valimas keskel läbi 60% valimisnimekirjadesse kantud inimestest, nende hulgast, kes on ennast registreerinud välismaal elavatena, aga mitte rohkem kui 6–7%. See on ka vastus küsimusele, mispärast ei ole vähemalt praegu võimalik üritada luua mingisugust väliseesti valimisringkonda, küll aga rikub selline ebavõrdsus meie valimissüsteemi põhimõttelisi aluseid, lisades siia surnud hingi. Kes on kunagi ülikoolis vene kirjandust õppinud või saab seda kooliajast meelde tuletada, see teab, et üks suuremaid satiire, mis teatud riigikorra kohta on kirjutatud, on Gogoli raamat "Surnud hinged". Praegu on meie mandaatide jaotamine lähenevateks valimisteks ka üks surnud hingede variantidest. Aitäh tähelepanu eest!

15:40 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

15:40 Andres Herkel

Herra esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Austatud minister! Ma alustan sellest, mille kohta minister ütles, et ta seda ette ei loe, ehk nendest arvandmetest, mis te meile edastasite. Kui ma eespool oma küsimuses osutasin, et suurim valimisringkond on kolm korda suurem kui kõige väiksem, siis need numbrid, mis te meile edastasite 9. septembri seisuga, näitavad veelgi suuremat vahet kui need numbrid, mis olid minu käsutuses ja kajastasid eelmise aasta seisust. Ehk valimisringkonnas nr 4, Harju- ja Raplamaal, on valijaid praegu 132 846, samal ajal kui valimisringkonnas nr 6, Lääne-Virumaal, on neid 45 042. Teine number on minu käsutuses olnud varasemate andmetega võrreldes pisut vähenenud ja esimene number ehk Harju- ja Raplamaa valijate arv on 1500 inimese võrra kasvanud. Veel suurem vahe on võrreldes eelmiste valimistega. Ma ei saa kuidagi olla rahul selle vastusega, et kaks aastat on liiga lühike periood ja me ei suuda seda probleemi lahendada. Vaadake, see probleem järjest ja järjest süveneb. See on meie kõigi probleem siin Riigikogu saalis, mitte ainult valitsuskoalitsiooni kuuluvate erakondade probleem. Riigikogu valimistel peaksid ringkonnad olema oma suuruselt võrdsemad ja

võrreldavad.

Vabaerakond käis aasta alguses välja ühe lahendusvariandi, mis ei ole üldsegi mitte selline, et poliitikud ise otsustavad, millised täpselt need valimisringkonnad on, vaid ringkondade arv Eestis võiks jääda 9 ja 12 vahele ning selle otsuse teeks kas valimisteenistus või mõni muu poliitikaväline institutsioon, sõltuvalt sellest, kuidas kõige otstarbekam on, kindlasti mitte omavalitsuste piire lõhkudes, küll aga valimisringkondi optimaalselt paika seades. Mulle tundub, et küsimus ei ole üldse mitte selles, et valijad ei suuda sellega harjuda. Pigem on probleem selles, et poliitikud ei ole tahtnud harjuda sellega, et see probleem tuleb ära lahendada, sest kui me niimoodi jätkame, siis see ainult süveneb, nagu ma eespool nende numbritega osutasin. Väiksemad ringkonnad jäävad järjest väiksemaks – see on püsiv areng ja püsiv trend –, suuremad lähevad järjest suuremaks, st Tallinna ringkonnad ning eriti Harju- ja Raplamaa. Niipalju, kui ma olen aru saanud, on probleem olnud selles, et üks valitsuskoalitsiooni osapool on rääkinud kuueringkonnalisest Eestist, keegi on rääkinud 15-ringkonnalisest Eestist. Ei ole päris ükskõik, kui palju ringkondi meie valimissüsteemis on. Ma arvan, et mandaatide arv peaks olema enam-vähem niisugune, et tähelepanelik valija suudaks eristada ja tunda kõiki oma valimisringkonnast valitud rahvaesindajaid. Seetõttu on tõde ilmselt kuue ja 15 ringkonna vahel. Ei ole väga suur kunsttükk siin mingit kompromissi leida.

Paar sõna ka väliseesti valimisringkonnast. Kindlasti on raskused seotud nende probleemidega, millele Jüri Adams eespool osutas. Siin võib tulemus olla selline, et valimistel osalemise protsent oleks väga madal, aga kindlasti ei ole probleem mitte selles, mida minister ütles, et kes seal siis täpselt kandideerivad. Seal kandideerivad samadel alustel Eesti Vabariigi kodanikud nagu kõikides teistes ringkondades. Üldiselt ma arvan, et selle mõttega mängimine on kindlasti hea juba sellepärast, et valimised oleks üks viis, kuidas nende inimesteni jõuda. Eesti riik ei ole nende inimesteni, kes välismaal elavad, jõudnud kõige efektiivsemal moel, kas või arvestades seda, et praegu on tegelikult kõige soodsam aeg selleks, et tagasirännet hoogustada. Aitäh!

15:45 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole läbirääkimiste soovi, ministril ka ei ole. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. 15:45 Arupärimine puudega lastele eluks ja arenguks vajalike abivahendite kättesaadavuse kohta (nr 436)

15:45 Esimees Eiki Nestor

Meie teine päevakorrapunkt on arupärimine, mille on esitanud Riigikogu liikmed Monika Haukanõmm, Enn Meri, Andres Herkel, Külliki Kübarsepp, Jüri Adams, Krista Aru ja Artur Talvik. Arupärijate nimel Monika Haukanõmm, palun!

15:45 Monika Haukanõmm

Härra juhataja! Head Riigikogu liikmed! Hea minister! Vabaerakonna fraktsiooni seitse liiget andsid 29. mail üle arupärimise sotsiaalkaitseminister Kaia Ivale pealkirjaga "Puudega lastele eluks ja arenguks vajalike abivahendite kättesaadavuse kohta." Miks me seda tegime? Seda arupärimist esitama ajendas meid suuresti Eesti Päevalehes mais ilmunud seitse lugu väikesest Jesperist, kelle vanemad olid sunnitud selleks, et kaitsta lapse õigust saada riigi toega ortoos, kahjuks Eesti riigi vastu kohtusse pöörduma. Lugesdes seda Jesperi lugu ja suheldes ka tema isaga, kes mulle helistas, süvenes minus veendumus, et meie riigis on ikka midagi väga valesti, kohati isegi nii valesti, et käed kukuvad sülle. Ja tegelikult mitte ainult selle Jesperi loo pärast, see lugu pole üksikjuhtum, vaid päris paljude sarnaste lugude pärast, kui vanemad peavad oma lapse õiguste eest võitlema, läbima bürokraatlikke keerdkäike alates erimenetlusest ja vaidest kuni kohtuni välja. Kas me siis tõesti oleme nii vaesed või hoopis nii rikkad, et 380-eurose ja lapsele väga vajaliku tugivesti pärast on vanematel vaja ette võtta kohtutee? Kas kohtukulud ei lähe meile tegelikult palju kallimaks?

Või järgmine küsimus. Kui füsioterapeut ja eriarst soovivad lapsele teatud konkreetset abivahendit, antud näite puhul surveriideid ja füsioteraapiat, siis on ju lausa küüniline väita, et ortoosi kasulik mõju ei ole teaduslikult tõestatud. Lisaks muudab selle loo kurioosseks asjaolu, et ametnike arvates pole tegemist eluks vajaliku abivahendiga, kuigi vastav soovitus on antud. Mis asi on üldse eluks vajalik

abivahend?

Selle kõigega seoses soovime ministrilt teada, kui palju on tänavu esitatud puudega lastele vajalike abivahendite saamiseks erimenetluse taotlusi ning millised on siin suurimad tootegrupid. Ma tuletan meelde, et puudega laste vanemad on korduvalt juhtinud Sotsiaalministeeriumi ja Sotsiaalkindlustusameti tähelepanu probleemidele abivahendite kättesaadavusega ning rohketele erimenetlustele, mis tavaliselt lõpevad vaide esitamisega. Vaide esitamine on puudega lapse vanematele igapäevase hoolduse kõrval keeruline ning nõuab aega, seda enam, et vastus vaidele on tihtipeale negatiivne. Kogu protsessi keerukuse ja ajamahukuse tõttu on paljud vanemad aga üldse loobunud riigi toega abivahendi soetamisest või on asunud oma laste õiguste eest võitlusesse. Veel soovime arupärimises teada, milliste abivahendite tootegrupid suleti käesoleva aasta alguses, millistele argumentidele ja uuringutele tuginedes otsus langetati ning kas osa grupe on nüüd taas avatud. Jah, me teame, et võrreldes hetkega, kui arupärimine esitati, on juba arenguid toimunud. Miks ei kaasatud otsuste tegemisse sihtgrupi esindajaid, vaid piirduti ainult informeerimisega? Ka soovime teada, kui palju aega kulub tegelikkuses abivahendi taotluse esitamisest kuni selle vahendi saamiseni ning kui palju on olnud keelduvaid otsuseid. Kes konkreetselt ja milliste kriteeriumide alustel hindab abivahendi eluks vajalikkust või otstarbekust? Üks meie küsimus puudutab ka füsioteraapiateenuse kättesaadavust ja selle kasutamist abivajajate poolt. Puudega laste sotsiaaltoetusi pole riik tõstnud alates 2006. aastast. Me tahamegi teada, kas ja millal on plaanis tõsta puudega laste sotsiaaltoetusi, millega vanemad peaksid katma lapse puudest tulenevaid lisakulutusi, sh abivahendite omaosalust, või hoopis ostma selle raha eest täishinnaga abivahendeid. Loomulikult ei saa me üle küsimustest, mis puudutavad SKAIS2. Me oleme neid siin saalis korduvalt ja korduvalt esitanud, sest SKAIS2 on meie e-riigi arengu häbilugu. Kõige selle taustal olemegi esitanud ministrile kuus küsimust, millele ootame vastuseid. Aitäh!

15:50 Esimees Eiki Nestor

Ja need vastused annab sotsiaalkaitseminister Kaia Iva. Palun!

15:50 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Austatud juhataja! Head arupärijad! Austatud Riigikogu liikmed! Mul on hea võimalus teie arupärimisele vastata, et selgitada siin tõstatatud küsimusi. Kõigepealt kommenteerin lühidalt arupärimise sissejuhatust. Erivajadusega lapse kasvatamine on arusaadavalt perele raske ning iga täiendava taotluse esitamine aeganõudev ja emotsionaalselt kurnav. Siiski soovin siinkohal juhtida tähelepanu asjaolule, et arupärimise sissejuhatuses toodud väide abivahendite süsteemi rohkete erimenetluste ja vaiete kohta on ülepaisutatud ja eksitav. Meie andmed näitavad, et käesoleva aasta esimese kuue kuuga esitati Sotsiaalkindlustusametile (edaspidi SKA) kokku 1042 erimenetluse taotlust ning nende peale omakorda kokku 36 vaiet. Vastavad numbrid laste puhul: 352 erimenetlust ja 14 vaiet. Selgitan ka ajakirjanduses kajastatud Jesperi lugu. Jesperile taotletud survevest on abivahend, mille rahastamine otsustatakse erimenetluse korras. Iga juhtumit vaadatakse individuaalselt, mis võibki kaasa tuua olukorra, kus osa taotlusi saab positiivse, osa negatiivse vastuse. Täna on SKA Jesperi taotluse üle vaadanud, samuti kohtunud lapse, tema vanemate ja füsioterapeudiga ning Jesper on riigi toel survevesti saanud. Sotsiaalkindlustusamet on tunnistanud, et abivahendite hüvitamise otsustusprotsessi tuleb parandada. Antud loos tekkis probleem sellest, et abivahendi taotlemiseks esitatud tõendid ei kajastanud kogu vajalikku infot lapse tervisliku seisundi kohta. Lapse, tema vanemate ja füsioterapeudi kohtumisel selgus täiendavaid asjaolusid lapse tervisliku seisundi kohta, millele tuginedes sai SKA oma varasemat otsust muuta. Sellest juhtumist on SKA õppinud. Edaspidi kavandab amet loeteluväliste abivahendite määramisel veelgi individuaalsemat lähenemist ning vajadusel kohtumisi lastega ja nendega tegelevate spetsialistidega. Siiski rõhutan, et see ei tähenda, nagu iga survevestitaotlus saaks edaspidi positiivse otsuse. Esitatud taotluse kontrollimine ja teatud asjaolude korral negatiivse otsuse tegemine lähtub abivahendi kasutaja tervislikust seisundist ja teiste võimalike abivahendite kasutamise võimalusest. Toon siinkohal näiteks juhtumi, kui survevesti taotleti lapsele, kelle rehabilitatsiooniplaanis oli välja toodud, et tal esinevad tugevad kõnevoovuse ja kõnehingamise takistused. See viitab võimalikele nõrkadele hingamislihastele, nõrk kopsufunktsioon on aga surverõivate tootekirjelduses üks paljudest vastunäidustustest. Surverõiva surve võib süvendada hingamisraskusi, samas oli aga lapsele väljastatud tõend, et ta vajab surverõivast, vastunäidustusest hoolimata. Sotsiaalkindlustusameti spetsialistid vaatavad alati, ega abivahendi kasutamisel ei ole mõnda vastunäidustust või muul põhjusel õigemast või paremat lahendust. Ja nüüd konkreetsete

küsimuste juurde.

Esimene küsimus: "Kui palju on 2018. aastal esitatud puudega lastele vajalike abivahendite saamiseks erimenetluse taotlusi ning millised on arvukuselt suurimad tootegrupid? Kui palju aega kulub tegelikkuses abivahendi taotluse esitamisest kuni selle saamiseni erimenetluse raames (ametlik tähtaeg 30 päeva)?" Kui rääkida abivahendite erimenetlusest konkreetsemalt, siis SKA andmetel on käesoleva aasta esimese kuue kuuga esitatud kokku 1042 erimenetluse taotlust. Nendest 352 on esitatud puudega lapsele abivahendi saamiseks, unikaalseid taotlejaid oli omakorda 214, st osal lastel oli esitatud rohkem kui üks taotlus. Lastega seotud erimenetlustest arvukuselt suurima tootegrupi moodustasid kärud (25 taotlust), individuaalselt valmistatud labajala hüppeliigese ortoosid (23) ning laste ühekordsed uriinipidamatuse tooted (23 taotlust). Võtame aluseks erimenetluse liigid: kärude puhul taotleti 14 korral üüri piirhinna suurendamist ning kuuel korral käru väljaostmise võimalust, individuaalselt valmistatud labajala hüppeliigese ortooside puhul taotleti kuuel korral uue abivahendi soetamise võimalust enne olemasoleva kasutusaja lõppu koos piirhinna suurendamisega ning viiel korral taotleti uue abivahendi soetamist enne olemasoleva abivahendi kasutamise aja lõppemist, laste ühekordsete uriinipidamatuse toodete puhul taotleti 21 korral piirlimiidi suurendamist.

Teave erimenetluse kohta on väga oluline abivahendite süsteemis muudatuste tegemiseks. Näiteks esitati eelmisel aastal 700 mähkmete piirlimiidi erimenetluse taotlust. Sellest on näha, et piirlimiiti ei ole olnud piisav ning järgmisest aastast on kavas seda kahekordistada. Üldine tava on ka, et kui mingi abivahendi või sihtgrupi puhul hakkab olema palju erimenetlusi, siis sel teemal kohtutakse sihtgrupi esindajatega olukorra selgitamiseks. Näiteks kohtus SKA survevestide teemal kevadel Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefondi ja sihtgrupi esindajatega.

Menetlusaeg. Erimenetlus võtab aega keskmiselt 23 päeva. Üle tähtaja lähevad väga üksikud juhtumid, mis vajavad näiteks kolmanda osapoole hinnangut, teise ettevõttesse pöördumist, kliendiga kohtumist näiteks teraapia läbiviimise ajal jne. Selliste juhtumite puhul suhtleb SKA inimesega, tema esindaja või pereliikmega ning neid teavitatakse menetluse pikenemisest.

Nagu eelnevalt mainisin, selle aasta esimese kuue kuuga esitati 1042 erimenetluse taotlust, nendest 75% said positiivse otsuse. Puudega laste 352 taotlusest said positiivse otsuse 78%. Selle aasta esimese kuue kuuga esitati 36 vaiet, neist 14 esitasid puudega laste vanemad. Puudega laste vanemate esitatud vaietest ei ole rahuldatud ühtegi. Asjaolu, et vaideid ei ole rahuldatud, näitab, et juba alguses on tehtud pädev otsus ning on arvestatud kogu olemasoleva informatsiooniga. Kõige enam vaideid, seitse vaiet, on esitatud määruseväliste abivahendi soetamiseks.

Kolmas küsimus: "Paljudel juhtudel vajatakse abivahendeid kombinatsioonis füsioteraapiaga. Mitu tundi füsioteraapia teenust on ette nähtud kroonilist haigust põdeva lapse jaoks aastas, nii rehabilitatsiooni kui taastusravi raames? Kui pikad on ootejärjekorrad füsioteraapia saamiseks mõlemas süsteemis? Kui survevesti puhul eeldatakse, et füsioteraapiat peab olema vähemalt 3 x nädalas, siis kas reaalselt on seda võimalik saada?" Inimese aitamiseks pakutavad siin nimetatud teenused on erineva eesmärgi ja sisuga. Sotsiaalne rehabilitatsioon on kompleksteenuse, mille eesmärk on aidata ja õpetada inimest hakkama saama juhul, kui tema tervises seisundis ja toimetulekus on suured ja/või ootamatud püsivad muudatused, näiteks on inimene trauma tõttu jäänud ratastooli, kaotanud nägemise, tal on diagnoositud progresseeruv haigus, perre on sündinud puudega laps. Sotsiaalse rehabilitatsiooni eesmärk on juhendada ja nõustada inimest, et aidata tal igapäevaelus senisest paremini hakkama saada. Taastusravi eesmärk on säilitada või taastada inimese tervislikku seisukorda. Seega, füsioteraapial on hoolekandeteenuse raames vaid toetav roll, ilma selleta ei oleks teistel spetsialistidel võimalik inimesega tegeleda. Selle käigus õpetatakse ka tehnikaid ja harjutusi, mida tuleks iseseisvalt kodus jätkata. Seetõttu on füsioteraapia maht sotsiaalse rehabilitatsiooni osana piiratud. Taastusravis on võimalik saada füsioteraapiat suuremas mahus ja eraldiseisva teenusena, kui arst on seda ette näinud. See, kas abivahendiga koos või selle asemel ja kui palju on füsioteraapiat vaja, on äärmiselt individuaalne.

Teenuse maht. Kui lapsel on liikumispuue, siis sotsiaalse rehabilitatsiooni raames on tema füsioteraapia aastane maht kuni 37,5 tundi. Eelmisel aastal kasutati ettenähtud limiidist 34%. Lapsel, kellel liikumispuuet ei ole, on aastane maht 12,5 tundi ja eelmisel aastal kasutati sellest limiidist 82%. Ehk siis kokku kasutati eelmisel aastal füsioteraapiat sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusena 54% sellest, mis oleks aasta jooksul võimalik olnud. Taastusravi raames osutatakse mitut tüüpi füsioteraapiateenust, tehakse individuaalset ja grupiteraapiat ning teraapiat basseinis. Üks kohtumine kestab 30 minutit. Individuaalsete füsioteraapiateenuste maht kokku on 60 kohtumist kuue kuu jooksul. Individuaalse

füsioteraapiateenuse kordade arvu võib suurendada, kui senise ravi tulemuslikkus on dokumenteeritud ja ravi jätkamise vajadus põhjendatud.

Järjekorrad. Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse saamiseks SKA juures järjekorda ei ole. Lapse taotluse menetlemine, st rahastusotsuse tegemine, võtab aega maksimaalselt kümme tööpäeva.

Teenuseosutajate juures järjekorras olemise aeg on erinev ja sõltub sageli ka inimese valikutest.

Keskmine teenusele jõudmise aeg täiskasvanutel pärast suunamisotsust on ligi neli kuud, lastel natuke üle ühe kuu. On teenuseosutajaid, kelle juures järjekorda pole, kuid juhul, kui inimene soovib saada teenust seal, kus on järjekord, peab ta ootama. Seega on ootejärjekord sageli ka inimese valik. Tõsi, teatud Eesti piirkondades ongi teenuseosutajaid vähem, kuid näiteks Tallinnas, Tartus ja teistes suuremates linnades on mitmeid teenusepakkujaid ja inimestel on võimalik valida teenuseosutaja, kelle juures ei ole järjekorda või see on lühem. Väga äärmuslik näide on Värska. On palju kliente, kes on valmis ootama pool aastat või ka kauem, et saada teenust just nimelt Värska sanatooriumis. Taastusravi keskmised järjekorrad sõltuvad samamoodi teenuseosutajatest. On teenuseosutajaid, kelle juurde järjekorda ei ole, kuid haigekassa andmetel on praegu pikim ooteaeg 119 päeva.

Neljas küsimus: "Milliste abivahendite tootegrupid suleti käesoleva aasta alguses ning millistele argumentidele ja uuringutele tuginedes otsus langetati? Miks ei kaasatud otsuse tegemisse sihtgrupi esindajaid, vaid piirduti ainult informeerimisega?" Selle aasta alguses peatas SKA mitmete abivahendite hüvitamise, need olid näiteks masstoodetena toodetud lülisamba ja alajäseme ortoosid, tallatoed ja mõned jalatsid, samuti pedaaltrenažöörid, niisutatud salvrätikud, lugemis- ja töövalgustid, raamatutoed ja raamatuhoidjad. Otsuse tegemisel lähtus SKA põhimõttest, et ajutiselt peatatakse selliste abivahendite kompenseerimine, mille puudumine ei takista iseseisvat toimetulekut, ei tekita täiendavaid tervisekahjusid ja/või millele on võimalik leida alternatiive tavakaubandusest. Otsuse tegemisel lähtus SKA oma abivahenditealastest eksperditeadmistest ning erinevate abivahendite olemasolust ja mõjust inimese toimetulekule. Abivahendite eelarve kasutamise ja jälgimise eest vastutab SKA. Hüvitamise peatamise põhjus oli vajadus vältida olukorda, kus aasta lõpus on eelarvevahendid otsas ning ei suudeta tagada ka eluks hädavajalikke abivahendeid. Otsuse tegemisel lähtus SKA riigieelarves abivahenditele ettenähtud summast ja eelmiste kuude reaalsest kasutusest. Eelmise aasta viimaste kuude eelarvekulu oli tavapärasest suurem ning andis alust arvata, et käesolevaks aastaks planeeritud vahendid ei pruugi olla kõigi abivahendite tagamiseks piisavad. Selle aasta esimeste kuude eelarveline kulu oli aga siiski plaanipärane ning võimaldas abivahendite hüvitised taastada tööealistele alates 1. aprillist ning vanaduspensionistidele ja lastele alates 1. juulist (need on erinevad eelarveread). Järgmisest aastast on abivahendite eelarve riigieelarves arvestuslik kulu. See võimaldab rahaliste tõrgeteta tagada abivahendid kõikidele põhjendatud vajadusega inimestele. Mõistagi, kommunikatsiooni saab alati parandada ja see peab olema oluliste otsuste tegemisel alati hästi läbimõeldud ja kõigile osapooltele selge. Nii on ka SKA sellest kogemusest õppinud ning korraldanud mitmeid kohtumisi abivahendeid pakkuvate ettevõtetega ja Eesti Puuetega Inimeste Kojaga, et leida parimaid viise, kuidas otsuste tegemisel eri osapooli kaasata ja teavitada.

Viies küsimus: "Erimenetluse puhul on keeldumise põhjuseks tihti selgitus, et abivahend ei ole eluliselt vajalik või arenguks otstarbekas. Kes konkreetselt ja milliste kriteeriumite alusel hindab abivahendi eluks vajalikkust või otstarbekust?" Abivahendivajaduse tuvastab perearst, eriarst või rehabilitatsioonimeeskond. Alates käesoleva aasta algusest saavad abivahendivajaduse tuvastada ka tegevusterapeudid ja füsioterapeudid. Puudeta laste abivahendivajaduse saab tuvastada vaid eriarst. Sotsiaalkindlustusamet võimaldab ja korraldab abivahendi riigipoolset kompenseerimist ning SKA teeb ka erimenetluse otsused. Nende otsuste tegemisel lähtub ta oma abivahenditealastest eksperditeadmistest ning keerulisemate juhtumite lahendamisel kaasab vajadusel asutuseväliseid eksperte. Otsuste tegemisel võtab SKA arvesse konkreetsete abivahendite eesmärgi, alternatiivseid abivahendeid, muude abistamisvõimaluste olemasolu ning abivahendite eelarvet. Abivahendit peetakse inimese eluks hädavajalikuks siis, kui selle puudumine takistab iseseisvat toimetulekut ja tekitab täiendavaid tervisekahjusid ning sellest tulenevalt suuremaid ravi- ja hoolduskulusid või kulutusi abivahenditele. Abivahendit loetakse hädavajalikuks ka juhul, kui see on kasutuses iga päev ja suurema osa ärkveloleku ajast, samuti siis, kui abivahendile tavakaubandusest alternatiive ei leia. Hädavajalikud abivahendid on näiteks proteesid, kuuldeaparaadid, mähkmed, ratastoolid jms.

Kuna küsimustes on tõesti väga palju teemasid koos, siis kasutan võimalust vastata kuuendale küsimusele pärast esimest lisaküsimust.

16:06 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Kogenud rahvasaadikud aitavad Riigikogu kogemusega ministril arupärimisele lõpuni vastata. Monika Haukanõmm, palun!

16:06 Monika Haukanõmm

Härra juhataja! Hea minister! Enne, kui te hakkate minu küsimusele vastama, olge hea ja vastake ka nendele ajapuuduse tõttu vastamata jäänud küsimustele. Minu küsimus puudutab aga füsioteraapiat. Oli väga üllatav kuulda, kui te ütlesite, et 54% füsioteraapia aastasest võimalikust mahust jääb sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse raames kasutamata. See tundub lausa uskumatu, sest ükskõik kus või millisel juhul tuleb sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusest juttu, siis kurdetakse just seda, et füsioteraapia, sh taastusravi, on ebapiisavalt kättesaadav. Kas te olete analüüsinud, millest see tuleneb, sest seda on niigi piiratud, aga ikkagi jääb pool kasutamata? Siin on kuskil mingi vastukäivus.

16:07 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Tänan võimaluse eest edasi vastata! Kindlasti vastan ka sellele küsimusele. Kuna siin on teemasid tõesti seinast seina, siis pigem on õige anda põhjalikumad vastused.

Nüüd kuues küsimus: "Puudega laste sotsiaaltoetusi pole riik tõstnud alates 2006. aastast. Kas ja millal on plaanis tõsta puudega laste sotsiaaltoetust, millega vanemad peaksid katma lapse puudest tulenevaid lisakulusid, sh abivahendite omaosaluse?" Sotsiaalministeerium peab puudega inimeste iseseisva toimetuleku toetamist ning neile selleks võrdsete võimaluste loomist jätkuvalt väga oluliseks. Puudega inimeste toetamise süsteemile ja selles muudatuste tegemisele tuleb läheneda terviklikult, pöörates puudega laste kõrval samaväärset tähelepanu ka täisealistele puudega inimestele. Sellest lähtuvalt oleme ette valmistamas puudega inimeste poliitika põhimõtete ning teenuste ja toetuste nüüdisajastamise muudatusettepanekuid. Meie eesmärk on üle vaadata ja korrastada puudega inimestele sotsiaaltoetuste maksmine ja nende sotsiaaltoetuste korraldus tervikuna, et toetused ja teenused koosmõjus annaksid parima tulemuse inimeste abistamisel kogu elukaare jooksul ning lähtuksid abivajaduse mahust. Muudatuste ettevalmistamiseks on Sotsiaalministeeriumis moodustatud töörühm, kuhu on kaasatud ka sihtrühmade esindajad ja eksperdid, ning aasta lõpus esitame ettepanekud Vabariigi Valitsusele. Kuid ilmselgelt ei oota me, käed rüpes, millal nimetatud ettepanekud valmivad, vaid toetame puudega inimesi ja puudega lastega peresid ka praegu. Saan nõustuda, et igakuine rahaline toetus ei kata sageli puudest tulenevaid lisakulusid, mida puudega inimene igapäevaeluga toimetulekuks teeb. Teisalt on puudega inimesed rõhutanud, et eelkõige vajavad nad igapäevaelu toetamiseks just nimelt teenuseid. Selleks, et parandada puudega lastele ja nende peredele osutatavate teenuste kättesaadavust, on riik mitmeid samme astunud. Näiteks eraldatakse puudega lastele ja nende peredele osutatavate teenuste kättesaadavuse parandamiseks kohalikele omavalitsustele raske ja sügava puudega lastele teenuste osutamiseks rahalisi vahendeid. Selleks aastaks on selle jaoks planeeritud kokku 4,65 miljonit ja selle raha eest saab kohalik omavalitsus lisaks teenuste osutamisele vajadusel tasuda näiteks ka abivahendite või muude teenuste omaosalust. Peale selle osutatakse Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest teenuseid raske ja sügava puudega lastele. Eelmisel aastal kulutati selleks 6,2 miljonit eurot ning selleks aastaks on planeeritud 7,2 miljonit eurot ehk 1 miljon rohkem kui eelmisel aastal. Euroopa regionaalfondi toel käivitus erivajadustega inimeste kodude kohandamise toetamine. Esimeses voorus toetatakse ligi 500 inimese eluruumi kohandamist. Kokku kohandatakse regionaalfondi abil 2000 puudega inimese, sh laste eluruumi. Järgmine voor avatakse käesoleva aasta lõpus. Kohandamise taotlusega peavad inimesed pöörduma oma elukohajärgse omavalitsuse poole. Samuti soovin siinkohal rõhutada, et ka abivahendite hüvitamise üldise süsteemi kaudu on võimalik perede olukorda parandada. Näiteks on SKA-l võimalik vähendada abivahendi eest tasutatavat omaosalust kuni 5%-ni. Samuti on oluliselt paranenud riiklike teenuste kättesaadavus kõigis vanusegruppides, sh lastel. Näiteks, kui 2015. aasta alguses oli rehabilitatsioonijärjekorras ligi 10 000 inimest, siis praeguseks on SKA juures nii laste kui ka tööealiste ja vanaduspensioniealiste inimeste järjekorrad likvideeritud. Korduvalt on sotsiaalseks rehabilitatsiooniks leitud lisavahendeid ning alates 1. augustist s.a tõusid rehabilitatsiooniteenuste hinnad, mille eest tasub riik, uus tõus on planeeritud aasta algusesse. Hinnatõus aitab lahendada spetsialistide puudusest tulenevat teenuste kättesaadavuse probleemi. Samuti otsustas Vabariigi Valitsus kevadistel riigieelarve läbirääkimistel, et järgmisest aastast suunatakse riigieelarvest puudega inimeste, sh laste abivahendite hüvitamiseks olulises mahus lisaraha, muutes eelarve arvestuslikuks ning seeläbi abivahendid senisest paremini

kättesaadavaks. Lisaraha on planeeritud ka erihoolekandeteenustele, mille abil saame luua teenuskohti ning riigi poolt tasutava kõrgema hinna kaudu parandada teenuste kättesaadavust. Töö teenuste kättesaadavuse parandamisel jätkub loomulikult ka edaspidi. Pikemas perspektiivis soovime puudega inimestele abi osutamisel liikuda universaalse toetuse maksmiselt senisest enam terviklikumale abivajaduse hindamisele, valides abimeetmed vastavalt inimese individuaalsetele vajadustele. Sellega lõppes kuuenda küsimuse vastus.

Nüüd teie täpsustava küsimuse juurde. Teksti jälgimise kohta ütlen, et siin on üsna mitu numbrit. Füsioteraapias kasutatakse ära, jah, 54% mahust, mitte see ei jää kasutamata. Nii et 54% kasutatakse ära. Tõepoolest, see on täpselt nii, nagu igasuguse keskmisega: ühel jääb üle, teisel jääb palju puudu. Loomulikult, kui on signaalid, kui lastevanemad või pered ütlevad, et ühte või teist teenust on vähe olnud, siis võibki olla selline juhtum, et konkreetset sellele lapsele on toetust rohkem vaja ja teine ei kasuta seda sellises määras, mis on talle võimaldatud. Põhjuseid võib siin olla mitu. Võib olla see põhjus, et nimetatud isik vajab tegelikult pikemat taastusravi meditsiiniteenusena. Sealt siis tema rahulolematuse, et ta pole seda piisavas koguses saanud. Aga on uuritud ka seda, miks ei kasutata neid teenuseid, mida on puudega isikutele rehabilitatsiooni käigus võimaldatud. Üks sagedasemaid põhjuseid, eriti laste puhul, on see, et logistiliselt ei ole võimalik neid teenuseid ühel või teisel hetkel kasutada. Näiteks ei ole tööl käival vanemal võimalik neid asju hästi ühitada, teenust võidakse pakkuda ebasobivas kohas või ebasobival ajal, ka muud asjaolud võivad olla muutunud. Ka teiste teenuste puhul on selliseid argumente. Seetõttu on üsna oluline, et rehabilitatsiooni ajal tehtaks vahehindamisi. Seda peetakse vahetevahel võib-olla vähetähtsaks, kuid siis on näha, kas ühe või teise teenuse asemel oleks vaja mingit muud teenust või seda teenust mingi muu korraldusega. Nii et kindlasti on oluline seda jälgida. Põhjusi, jah, võib olla mitmeid, aga praegu on näha, et sageli neid teenuseid ei kasutata. Üks, võib-olla mitte valdav, aga siiski ka esinev põhjus on see, et füsioteraapiateenust kasutatakse kohas, kus pakutakse ka majutust, ning seal kasutatakse pigem majutus- ja transporditeenust ning vähem reaalseid füsioteraapiateenuseid. Aga see ei ole loomulikult läbiv põhjus.

16:14 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

16:14 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud minister! Selle arupärimise kurbade lähte-eelduste hulka kuulub ka see, et SKAIS2 abivahendite digitaliseerimise arendus viibib. Siit ma jõuangi selle üldisema ja suurema SKAIS2 küsimuse juurde. Ma tean, et teil oli ministeeriumis üks audit või uurimus selle kohta, mis siis õieti on toimunud. Millised olid selle tulemused? Kui kalliks on läinud see töö, mis aastate jooksul on tehtud, kuivõrd see on oma kõigis elementides kasutatav ja kui suured on olnud ministeeriumide kulutused just nendele juhtumitele, kui tuleb vana süsteemi käigus hoida?

16:15 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Mul on küll küsimuse esitajale palve, et need küsimused, mis puudutavad konkreetseid numbreid või konkreetseid fakte seoses teemadega, mida nendes kuues küsimuses polnud kajastatud, palun esitage kas kirjalikult või võtame need küsimused stenogrammist ja vastame sel meetodil. Eelarvelisi ja rahalisi numbreid ma praegu teile küll öelda ei saa. Aga loomulikult tuleb üldises fookuses tähele panna seda, et kui me räägime IT-arendustest ja ka SKAIS-ist, siis on selge, et numbrid selle kohta, mida need maksid näiteks kolm või viis aastat tagasi ja mis need maksavad nüüd või hiljem, on tavapäraselt kokku liites erinevad, sest iga seadusmuudatus, mida näiteks austatud Riigikogu teeb või mida tehakse mingi teise aktiga, nõuavad sageli IT-arendusi, mis tähendab ka seda, et rahaline kulu kasvab. Loomulikult tekib täiendav kulu sellest, et on vaja dubleerivaid süsteeme, see on ka täiesti arusaadav. Aga praegu on IT-arenduste töö jagatud mitmesse etappi tähtsuse järjekorras. Ülikiired tööd on vajalikud selleks, et tagada seadusandja vastuvõetud otsuste elluviimine infosüsteemide abil. Selle järgi on ka see järjestus tehtud. Mis puudutab abivahendite süsteemi, siis selle valmimine on praegu plaanitud aastasse 2020. Siis on võimalik abivahenditega üle minna nn digiretseptisüsteemile, ei ole enam vaja paberit, kuhu tuleb mingeid märkmeid teha ja mida tuleb kaasas kanda, vaid see süsteem on sama mugav, nagu praegu on ravimite väljastamine.

16:17 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, minister Kaia Iva! Rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Monika Haukanõmm, palun!

16:18 Monika Haukanõmm

Härta juhataja! Täna prouda ministrit vastuste eest! Head saadikud, kes on veel saali jäänud! Algatuseks tuleb muidugi väljendada rõõmu, et mõned asjad saavad ka positiivse lahenduse. Jesperi loole, mis küttis kirgi ja puudutas väga paljusid inimesi, on leitud lahendus, Jesper on riigi toega saanud endale eluks vajaliku abivahendi ja seda ilma kohtu sekkumiseta. See on suurepärane. Kuid samas saime selle näite baasil kuulda, et taas kord on meil vaja suur samm edasi minna, et õige ja õiglase otsuse tegemiseks oleksid meil olemas õiged ja piisavad algandmed. Selle juhtumi puhul tuli taas kord välja, et andmed ei olnud piisavad ja kui neid oli täiendatud, siis me saime teha parema otsuse. Jõuame jällegi SKAIS2-ni, jõuame jälle tervise infosüsteemi küsimusteni. Oleks aeg astuda suur samm edasi ja kiiremal moel, et me ei peaks ebapiisavate andmete tõttu tegema otsuseid, mis riivavad inimeste õiglustunnet ja tekitavad pettumust Eesti riigis. Aga tore, et see juhtum on saanud lahenduse.

Mis puudutab neid nn erimenetlusi, siis tõesti, esimeste kuudega on esitatud 1042 erimenetluse taotlust. See arv tõotab sel aastal tulla väiksem, kui see oli näiteks 2017. aastal. 2017. aastal oli 2813 erimenetlust, millest rahuldati 1780 ehk 1033 kas jäid rahuldamata või rahuldati osaliselt. Seda oli päris palju. Meil on ka seaduses ettenähtud olukordi, kus on vaja erimenetlust, päris palju. Võib-olla oleks mõistlik need siiski üle vaadata ja nende arvu minimeerida. Kas on vaja erimenetlust taotleda näiteks sellisel juhul, kui on vaja mähkmete piirhinda või piirlimiiti suurendada, siis, kui laps vajab selle tõttu, et ta kiiresti kasvab, uut abivahendit enne eelmise kasutusaja lõppu, nagu juhtus Jesperiga, siis, kui on soov näiteks omaosalust vähendada või on tehtud mõni muu erisus, näiteks teenus on muutunud, või siis, kui on olemas määruseväline abivahend? Neid kriteeriume, mis puhul abivahendi saamiseks on vaja erimenetlust, on liiga palju. Erimenetluse taotlemine on lapsevanemale, kes kasvatab võib-olla väga raske puudega last, keeruline, sest seal on vaja juriidilisi dokumente. Veel enam, kui tuleb negatiivne vastus, siis peab lapsevanem oskama koostada ka valet, mis on omakorda väga keeruline. Tegelikult on see taotleja ja SKA ebavõrdses olukorras.

Selle aasta 1. veebruarist tõesti peatati teatud abivahendite hüvitamine. Me saime praegu teada põhjuse: rahalisi vahendeid ei olnud piisavalt ja püüti vältida seda, et aasta lõpus jääksid mõned eluliselt vajalikud abivahendid saamata. Tuletan lihtsalt meelde, et kui me 2015. aastal muutisime abivahendite süsteemi korraldust ja viisime abivahendite jagamise süsteemi maavalitsuse tasandilt SKA ehk riigi tasandile, siis üheks põhjenduseks oligi see, et oleks paremini võimalik eelarvet planeerida, et abivahendid oleks kiiremini ja sujuvamalt kättesaadavad. Hetkel on mul küll tunne, et me oleme astunud sammu tagasi oma 2015. aasta lubadusest abivahendite kättesaadavust parandada. Mul on siin eelmise sotsiaalkaitseministri ja ka teie ning ministeeriumi ametlikud seisukohad selle kohta, kuidas praegune, muudetud olukord asja paremaks teeb. Ta ongi kaheldamatult seda paremaks teinud, aga kas me saame sellega rahul olla, selles ma väga kindel ei ole.

Palun lisaaega!

16:22 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

16:23 Monika Haukanõmm

Mis puudutas meie viimast, kuuendat küsimust, mis käis puudega laste sotsiaaltoetuste tõstmise vajaduse kohta, siis neid toetusi ei ole tõstetud 12 aastat. Need on jäänud samale tasemele: 69 eurot keskmise ja raske puudega lapse puhul ja 80 eurot sügava puudega lapse puhul. Tegelikult ei ole raha enam sama väärtusega kui siis, 12 aastat tagasi. Ma olen nõus sellega, et universaalsetelt toetustelt peaks minema järjest rohkem üle individualiseeritud lähenemisele ja rohkem vajatakse võib-olla teenuseid kui toetusi, aga ma juhin tähelepanu sellele, mida on öelnud puudega laste vanemad. Nad on öelnud, et teenuste tarbimiseks ongi vaja ka riigi tuge ja see summa ei kata seda. Näiteks selleks, et puudega lapsele tugisikut või isikliku abistaja teenust saada, on väga paljudes kohalikes omavalitsustes kehtestatud omaosalus ja see omaosalus tuleks katta just puudega lastele mõeldud sotsiaaltoetusest. Ma ei räägi ravimitest, abivahenditest jne. Nii et üks ei välista teist, need asjad peaksid toimuma koostöös. Aitäh!

16:24 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmed ei soovi rohkem läbi rääkida, aga minister soovib. Palun, sotsiaalkaitseminister Kaia Iva!

16:24 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Ma tahan kahes punktis väikese täpsustuse teha. Esiteks, mis puudutab erimenetlusi ja vaideid, siis minul on küll palve levitada järgnevat informatsiooni neile, kellel seda teadmist ei ole.

Sotsiaalkindlustusamet peab abistama, andma nõu ja jõudma nii kaugele, et iga abisoovija saaks nende toel vormistatud nii erimenetluse kui ka vaide. See võib kõlada küll kummaliselt, aga ka vaide esitamist peab SKA toetama. Lisaks sellele on puuetega inimeste organisatsiooni ja koja juures võimalik seda nõu saada. Võib-olla ei ole see info olnud arusaadav, aga seda ma palun küll levitada.

Selleks, et selline info oleks selgem – sageli lastevanemad ja ka puudega inimesed on hädas sellega, et info on lünklik ega ole kättesaadav, see on üks suuremaid muresid –, me sarnaselt sellega, kuidas me kevadel koostasime eakate hoolduse kohta sellise sammustiku, et kui peres on abi vaja, mida sa peaksid tegema ja kuhu pöörduma, kust sa saad abi või kes sind toetab, tahame samasuguse infomaterjali teha selleks puhuks, kui abivajaja on puudega inimene. Kui ta läheb arsti juurde, siis ta saab sama info kui SKA-s või mõnes järgmises kohas, näiteks kohalikus omavalitsuses. Peab olema selge, kes teda milleski abistab, ja selle info saamine tuleb teha võimalikult lihtsaks, see peaks nii olema nii riigi kui ka omavalitsuse tasandil. Me peame jõudma oma parimate praktikate jagamisega ja koolitustega selleni, et iga inimese probleem lahendatakse lõpuni. Ei tohi olla nii, nagu juhtus ühe perega, kes ühe teenuse saamiseks kohaliku omavalitsuse poole pöördus. Hetkel ei olnud seda võimalik saada ja see asi jäi ootele. Kui ma küsisin, mis siis edasi sai, siis öeldi mulle, et aga lapsevanem rohkem ei pöördunud, järelikult sai see asi lahenduse. Tegelikult ei saanud lahendust, sest lapsevanem ootas probleemi lahendamist. Selles mõttes peab igal sammul olema see eesmärk, et me lahendame küsimuse lõpuni. Teine teema, mida ma tahan täpsustada, on abivahendid ja see, kas asi on siis läinud paremaks või mitte. Ma arvan, et need inimesed, kes mäletavad 2015. aastat ja sellele eelnevat aega, kui abivahendite jaotamine toimus maakondade kaupa maavalitsuste juures, teavad, et siis võis olla täiesti vabalt nii, et ühes maakonnas sai raha otsa juulis, teises novembris, ühes kohas oli üks pood, kus sa tohtisid ja said neid abivahendeid osta, teises kohas oli teine pood. Lõppude lõpuks ei olnud sul valikuvõimalust, sa olid selle maakonna sunnismaine. Kui 2016. aastal kulutati abivahendite peale ca 6 miljonit eurot, siis praegu on kättesaadavus oluliselt paranenud. Sellel aastal on meil selleks planeeritud 11,5 miljonit, peaaegu kahekordne summa. See ei tulene mitte sellest, et kõik asjad oleksid hüppeliselt kallimaks läinud, vaid kättesaadavus on oluliselt paranenud ja on paranenud ka inimeste teadlikkus. Loomulikult, kui süsteem töötab paremini, siis inimesed saavad neid vahendeid ka paremini kätte ja kulu kasvab. Järgmiseks aastaks oleme planeerinud abivahendite eelarveks 14,4 miljonit. Aga nagu öeldud, sinna hulka kuulub ka see, et see muutub arvestuslikuks ehk ei ole seda muret, kas raha võiks ühel või teisel kuul otsa lõppeda. Mõistagi, planeerimine ongi praegu olnud palju paremini võimalik tänu sellele, et süsteem toimib üle Eesti ühtemoodi. Aasta alguses oli näha, et eelmise aasta lõpus kulud hüppeliselt kasvasid. Tekkis küsimus, kas see on jätkuv trend. Õnneks tuli välja, et kasv peatus ja aasta alguses planeeritu vastas sellele, mis oli tegelik vajadus. Nii et oli võimalik kohe reageerida. On näha, et need summad on oluliselt kasvanud. Kui me vaatame riigi meetmeid, siis näeme, et eelmine aasta oli kulu 46 miljonit, sellel aastal on planeeritud 52 ja järgmisel aastal juba 64 miljonit. Me oleme sellesse sektorisse oluliselt rohkem vahendeid panemas. Aitäh!

16:29 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. 16:29 Vaba mikrofon

16:30 Esimees Eiki Nestor

Vaba mikrofon. Märt Sults, kas sa tahad kohapealt rääkida? Märt Sults mõtles ümber. Palun, Märt Sults!

16:30 Märt Sults

Härra esimees! Kolleegid! Täheandab, vlgade parandus. Mõõdunud nãdalal rããkisin ma avatud mikrofõnis Valga Gũmnaasiumist ja selles suures infomũras tekkis natuke numbrilisi nihkeid. Ma kãisin reedel kell kolm Valga Gũmnaasiumi direktori juures ja tãpsustasin numbreid, et ma saaksin need tãna vlgade parandusena teie ette tuua. Jutt kãib vene pũhikooli lõpetajatest, kes ei leia kohta Valga haridussũsteemis. Aga asi ei ole nii drastiline ja must, nagu mulle algul nãis. Sel õppeaastal tuli katsetele 19 noort, nendest 14 said Valga Gũmnaasiumisse sisse. Praegu õpib seal nendest 14-st 11. Eelmisel aastal oli 16 katsetele tulijat ja 14 said kooli sisse. Ũle-eelmine aasta oli 10 taotlejat ja 9 said sisse. Pũhikoolikatsetele tuli 55 last ja 48 said sisse. Katsed toimusid pũhimõtteliselt vestlusena – rããgiti nii palju kui võimalik –, siis hinded ja siis ũldhariduslik kũsimustik (kes on peaminister, kes on Valga linnapea, kes on Valga vallavanem ja sihukesed kũsimused). Selle alusel õpilane kas mããrati gũmnaasiumisse või ta jãi sealt vãlja. Tãheandab, lãhteandmed selle kohta, kui palju inimesi vene pũhikooli lõpetas, olid kindlasti suuremad. Kogu see probleemistik tekkis sellepãrast, et riigi haldusreformi kãigus pandi Valgas lihtsalt vene gũmnaasium kinni, ca 90 õpilast tuli pũhimõtteliselt eestikeelsesesse gũmnaasiumisse ũle viia. Venekeelset õpet lãhikõnnas ei ole, kuna Valkas ei ole vene kooli.

Mis siis juhtus? Juhtus selline asi, et keelekũmblust kui sellist ju 10. klassis ei ole. Vene õpetajad tulid sinna ũle ja tunde anti vene keeles, sest need inimesed, kes lõpetasid pũhikooli, ei vastanud eesti keele oskuse akrediteerimisnõuetele. 10. klassis õpetati matemaatikat ja teisi tãppisteadusi vene keeles, seda tegid vene õpetajad. Mis edasi juhtus? Edasi juhtus see, et riik saatis sinna selga Keeleinspektsiooni ja selgus, et need õpetajad, kes õpetavad vene keeles, ei valda tãielikult riigikeelt. Nii et pũhimõtteliselt aeti see asi pãris ummikusse. Aga 11. klassis hakatakse andma keemiat eesti keeles. Keemiat ei ole eesti keeles võimalik keelt mittetundvatele inimestele õpetada, kui õpilasi ei panda rũhmadesse, nii et pũhimõtteliselt lũũakse klass kolme rũhma. See tãheandab, et ũhe klassi õpetamise hind kolmekõrdistub, aga raha tuleb juurde ainult 20%, kui on keelekũmblus.

Nii et pũhimõtteliselt on haldusreformi kãigus kũlvatud kaost ja arusaamatust äãremaades, kus elanikkõnd vãheneb. Piirilinn Valga ja kaksiklinn Valga-Valka peaks olema kroonijuveel, seal saaks arendada teab mida, kõike, mis ainult pãhe tuleb. Iga idee on kuldavããrt ja see peaks realiseeruma. Aga seal ei ole vahendeid, ũhe haridusasutuse arvel remõnditakse teist haridusasutust ja niimõõdi krõtitakse. Valga Gũmnaasium teeb hullumeelset tũõd, et sãilitada olemasolevaid inimressursse, õpilaskõnda ja õpilaskõgu kui sellist. Nii et jõudu ja jaksu meestele ja naistele, kes seal on, ja riigiametnikele! On olemas erandeid, on olemas eksklusiivolukõrdi ja nendega tuleb arvestada. Kui ei arvestata kohalike olude ja kohaliku identiteediga, siis see vanker lãheb ũmber. Suur aitãh! Ũritan infomũras edaspidi tãpsemalt orienteeruda. Aitãh!

16:34 Esimees Eiki Nestor

Kõhtume homme.

Istungi lõpp kell 16.34.